

Vztah mezi Božím obrazem a blažeností

Letní tomistická škola

Obraz - imago

- Člověk a obraz Boží je tématem vysoce biblickým. Stačí zmínit některé verše, které obsahují slovo obraz (*imago*) nebo podoba (*similitudo*)
- Tomáš sám se na tyto verše odvolává, nauku o obrazu rozvíjí a dokonce z ní činí jistou kostru pro konstrukci své Teologické summy.
- *Poněvadž, jak praví Damašský ve 2. knize O Pravé víře, člověk je nazván učiněným k obrazu Božímu; pokud obrazem se označuje "rozumové, svobodně rozhodující. a svémocné", jakmile bylo dokončeno a vzoru, totiž o Bohu a o těch věcech, které vyšly z Boží moci podle jeho vůle; zbývá, abychom uvažovali o jeho obrazu, to jest o člověku, pokud i sám je původcem svých činů, máje svobodné rozhodování a moc nad svými skutky. (ST I-II prol.)*
- Nejdřív ale pár veršů:

Obraz při stvoření

- I řekl Bůh : „Učiňme člověka, aby byl naším **obrazem** (*imaginem*), podle naší **podoby** (*similitudinem*)“ (Gen 1, 26)
- Bůh stvořil člověka, aby byl jeho **obrazem**, stvořil ho, aby byl **obrazem** Božím, jako muže a ženu je stvořil. (Gen 1, 27)
- Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl **obrazem** Božím. (Gen 9, 6)

Obraz na konci

- Víme však, až se zjeví, že mu budeme **podobni (*similes*)**, protože ho spatříme takového, jaký jest. (1 Jan 3, 2)
- Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme **proměňováni k jeho obrazu (*imaginem*)** ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3, 18)

Obraz na cestě

- Jako milované děti následujte Božího příkladu. Ef 5, 1
- (*Estote ergo **imitatores Dei** sicut filii carissimi*)
- Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec. Mt 5, 48

Více významů

- Obraz Boží – souvisí se schopností vidět nebo milovat?
- Obraz Páně – být stále víc syn (afiliace, adopce) - budou nazváni Božími syny

Podobnost z vidění

- Víme však, až se zjeví, že mu budeme **podobni (*similes*)**, protože ho **spatříme** takového, jaký jest. (1 Jan 3, 2)
- Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme **proměňováni k jeho obrazu (*imagine*)** ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3, 18)

Nebo podobnost z lásky

- Jako milované děti následujte Božího příkladu. Ef 5, 1
- (*Estote ergo **imitatores Dei** sicut filii carissimi*)

Nejdřív vidění

- Komentář verše:
- Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme **proměňováni k jeho obrazu (*imagine*)** ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3, 18)

Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme **proměňováni k jeho obrazu (*imaginem*)** ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3, 18)

- Cum enim omnis cognitio sit per assimilationem cognoscentis ad cognitum, oportet quod qui vident, aliquo modo transformentur in Deum. Et siquidem perfecte vident, perfecte transformantur, sicut beati in patria per fruitionis unionem, I Io. III, 2: cum autem apparuerit, et cetera. Si vero imperfecte, imperfecte, sicut hic per fidem, I Cor. XIII, 12: videmus nunc per speculum in aenigmate. Et ideo dicit in eamdem imaginem, id est sicut videmus, transformamur, inquam, a claritate in claritatem, in quo distinguit triplicem gradum cognitionis in discipulis Christi: primus est a claritate cognitionis naturalis in claritatem cognitionis fidei. Secundus est a claritate cognitionis veteris testamenti, in claritatem cognitionis gratiae novi testamenti. Tertius est a claritate cognitionis naturalis et veteris et novi testamenti, in claritatem visionis aeternae. (Super II Cor., cap. 3 l. 3 no.114-115)

Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme **proměňováni k jeho obrazu (*imaginem*)** ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3, 18)

- Jelikož se veškeré poznání děje připodobněním (*per assimilationem*) poznávajícího poznávanému, je vhodné, aby ten kdo vidí byl nějakým způsobem připodobněn Bohu. Jestliže někdo vidí dokonale, bude připodobněn dokonale, tak jako blažení v nebeské vlasti skrze oblažující sjednocení, 1 Jn. 3, 2 : *Až se ukáže*, atd. Jestliže vidí nedokonale, bude připodobněn nedokonale, tak jak se to děje nyní skrze víru, 1 Kor. 13, 12 : *nyní vidíme v zrcadle, v náznacích*. A říká v stejný obraz, to znamená, že jak vidíme tak jsem proměňováni, řeklo by se, od jedné záře v další zář, přičemž rozlišuje u učedníků Kristových tři fáze poznávání. Nejdříve se od jasnosti přirozeného poznání stoupá k jasnosti poznání ve víře. Pak se přechází od jasnosti poznání Starého zákona k jasnosti milosti Nového zákona. Nakonec je tu pozvednutí od stupně jasnosti poznání přirozeného i Starého a Nového zákona k jasnosti věčného patření. (Super II Cor., cap. 3 l. 3 no.114-115)

Blaženost zde na zemi ale nespočívá ve vidění

- Setk8v8me se čtyřmi představami o blaženosti. Jsou tací, co věří, spočívá pouze v tom co je vnějškové, to znamená v nadbytku časných dober; Žl. 143, 15: *blaženým budou nazývat , komu tato vlastní*. Jiní myslí, že dokonalá blaženost spočívá v tom, že člověk vyhoví své vůli; říkáme tedy: blažený je ten, kdo žije, jak chce. Kaz. 3, 12: *poznal jsem že není nic lepšího, než se radovat* atd. Jiní říkají, že dokonalá blaženost spočívá ve ctnostech aktivního života. **Jiní, že ve ctnostech kontemplativního života, to znamená v božských a poznatelných skutečnostech, jako míní Aristoteles. Avšak všechna tato mínění jsou mylná, třebaže ne stejným způsobem. (Super Mt.*, cap. 5 l. 2)**

Blaženost zde na zemi ale nespočívá ve vidění

- Invenimus autem quadruplicem opinionem de beatitudine. Quidam enim credunt, quod in exterioribus tantum consistat, scilicet in affluentia istorum temporalium; Ps. CXLIII, v. 15: *beatum dixerunt populum cui haec sunt*. Alii quod perfecta beatitudo consistit in hoc quod homo satisfaciat voluntati suae; unde dicimus: beatus est qui vivit ut vult. Eccle. III, 12: *et cognovi quod non esset melius nisi laetari* et cetera. Alii dicunt quod perfecta beatitudo consistit in virtutibus activae vitae. **Alii quod in virtutibus contemplativae vitae, scilicet divinorum et intelligibilium, sicut Aristoteles. Omnes autem istae opiniones falsae sunt: quamvis non eodem modo.** (*Super Mt.**, cap. 5 l. 2)

Komentář k Ef 5, 1 – imitandi modum – in charitate

- Sequitur et *ambulate*, et cetera. Ubi primo **ponit imitandi modum, quia in charitate**; secundo ostendit immensae charitatis signum, ibi et tradidit, et cetera. Quod ergo simus filii charissimi, hoc facit charitas Dei. *Rm VIII, 15 : non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : abba, pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Debemus ergo ipsum in dilectione imitari. Et dicit *ambulate*, id est semper proficite. *Gen. XV : ambula coram me, et esto perfectus.* Et hoc in dilectione, quia dilectio est tale bonum in quo debet homo proficere, et tale debitum quod debet homo semper solvere. *Rm XIII, 8 : nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.* Vel in dilectione, quae est via sequendi Deum magis de propinquo. *I Cor. XII, 31 : adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. I Cor. XIII, v. 1 : si linguis hominum loquar et Angelorum, et cetera. Col. III, 4 : super omnia haec charitatem habentes, et cetera.* Et hoc exemplo Christi. Unde subdit sicut et Christus dilexit nos. *Io. XIII, 1 : cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. (Super Eph. cap.5 l.1)*

Komentář k Ef 5, 1 – imitandi modum – in charitate

- Následuje verš *a kráčejte* atd. Kde nejdříve představuje způsob jak napodobovat, totiž v lásce. To že jsme milovanými syny způsobuje láska Boží. Řím. 8, 15: *nepřijali jsme ducha otroctví ve strachu, ale přijali jsme ducha přijetí za syny, v němž voláme abba, otče. Tento duch totiž dosvědčuje našemu duchu, že jsme syny Božími*. Musíme ho tedy v lásce napodobovat. Et říká *kráčejte*, to znamená stále dělejte pokroky. Gn. 15 : *kráčeji přede mnou a buď dokonalý*. A to v lásce, protože láska je dodobrem, v němž má člověk dělat pokroky, a takový dluh, který má stále splácet. Řím. 13, 8: *nikomu nebudte nic dlužni, než vzájemnou lásku*. V lásce spočívá cesta nasledování Boha více z blízka. 1 Kor. 12, 31: *a ukážu vám vzácnější cestu*. 1 Kor. 13, 1: *jestliže bych mluvil jazyky lidskými i andělskými* atd. Kol. 3, 4: *nad to nade všechno mějte lásku* atd. A to po příkladu Krista. A proto dodává jako Kristus , který si nás zamiloval. Jn 13, 1: *jelikož miloval své, kteří zůstávali ve světě, projevil jim lásku do krajnosti*.
- Sequitur et ambulate, et cetera. Ubi primo ponit imitandi modum, quia in charitate; secundo ostendit immensae charitatis signum, ibi et tradidit, et cetera. Quod ergo simus filii charissimi, hoc facit charitas Dei. Rm VIII, 15 : non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : abba, pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Debemus ergo ipsum in dilectione imitari. Et dicit ambulate, id est semper proficite. Gen. XV : ambula coram me, et esto perfectus. Et hoc in dilectione, quia dilectio est tale bonum in quo debet homo proficere, et tale debitum quod debet homo semper solve. Rm XIII, 8 : nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis. Vel in dilectione, quae est via sequendi Deum magis de propinquo. I Cor. XII, 31 : adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. I Cor. XIII, v. 1 : si linguis hominum loquar et Angelorum, et cetera. Col. III, 4 : super omnia haec charitatem habentes, et cetera. Et hoc exemplo Christi. Unde subdit sicut et Christus dilexit nos. Io. XIII, 1 : cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. (*Super Eph. cap.5 l.1*)

Jenže ono existuje i zvláštní poznání skrze lásku

- K druhému se musí říci, že se to má rozuměti o Moudrosti nestvořené, která se první s námi spojuje darem lásky, a z toho nám zjevuje tajemství, jichž poznání jest moudrost vlitá. A proto moudrost vlitá, která jest dar, není příčinou lásky, nýbrž spíše účinek. *ST II-II q. 45 a. 6 ad 2*
- Ad secundum dicendum quod illud est intelligendum de sapientia increata, quae prima se nobis unit per donum caritatis, et ex hoc revelat nobis mysteria, quorum cognitio est sapientia infusa. Et ideo sapientia infusa, quae est donum, non est causa caritatis, sed magis effectus.

Conformes fieri imaginis filii sui

- Respondeo dicendum quod septima beatitudo congrue adaptatur dono sapientiae et quantum ad meritum et quantum ad praemium. Ad meritum quidem pertinet quod dicitur, beati pacifici. Pacifici autem dicuntur quasi pacem facientes vel in seipsis vel etiam in aliis. Quorum utrumque contingit per hoc quod ea in quibus pax constituitur ad debitum ordinem rediguntur, nam pax est tranquillitas ordinis, ut Augustinus dicit, XIX de Civ. Dei. Ordinare autem pertinet ad sapientiam; ut patet per philosophum, in principio Metaphys. Et ideo esse pacificum convenienter attribuitur sapientiae. Ad praemium autem pertinet quod dicitur, filii Dei vocabuntur. Dicuntur autem aliqui filii Dei inquantum participant similitudinem filii unigeniti et naturalis, secundum illud Rom. VIII, *quos praescivit conformes fieri imaginis filii sui*, qui quidem est sapientia genita. Et ideo percipiendo donum sapientiae, ad Dei filiationem homo pertingit. (ST II-II q. 45 a. 6 co.)

Podobnost s Moudrostí vtělenou

- Odpovídám: Musí se říci, že sedmé blahoslavenství vhodně se přizpůsobuje daru moudrosti, i co do zásluhy, i co do odměny. K zásluze totiž patří, co se praví: "Blahoslavení pokojní." Avšak pokojní slují jako by pokoj činící buď v sobě, nebo také v jiných. A to obojí nastává z toho, že se uvedou do patřičného pořádku ta, v nichž pokoj záleží; neboť pokoj jest "klid pořádku", jak praví Augustin, XIX. O Městě Božím. Avšak pořádati náleží moudrosti, jak je patrné z Filosofova, na začátku Metafys. A proto býti pokojný se vhodně přiděluje moudrosti.
- K odměně pak patří, co se praví: "Syny Božími slouti budou." Avšak někteří slují syny Božími, pokud jsou **účastni podobnosti se Synem** jednorozeným a přirozeným, podle onoho Řím. 8: "**Které předzvěděl, že budou podobni obrazu Syna jeho**", jenž jest moudrost zrozená. Pročež obdržením daru moudrosti dospívá člověk k synovství Božímu. (ST II-II q. 45 a. 6 co.)

Similitudo Filii naturalis

- K prvnímu se tedy musí říci, že lásky jest míti pokoj; ale činiti pokoj jest moudrosti pořádající. - Podobně také Duch Svatý potud sluje Duch přivlastnění, pokud se nám skrze něho dává podoba Syna přirozeného, jenž je zrozená moudrost.
- Ad primum ergo dicendum quod caritatis est habere pacem, sed facere pacem est sapientiae ordinantis. Similiter etiam spiritus sanctus inquantum dicitur spiritus adoptionis inquantum per eum datur nobis similitudo filii naturalis, qui est genita sapientia. (*ST II-II q. 45 a. 6 ad 1*).

Obráz, který se hýbe k obrazu

- Za notoricky známým tvrzením, že jsme stvořeni k obrazu božímu se kupodivu skrývá nejen nečekaná čest ale také nedokonalost. Nebo spíše *motus quidam tendentis in perfectionem*
- Ad tertium dicendum quod imago alicuius dupliciter in aliquo invenitur. Uno modo, in re eiusdem naturae secundum speciem, ut imago regis invenitur in filio suo. Alio modo, in re alterius naturae, sicut imago regis invenitur in denario. Primo autem modo, filius est imago patris, secundo autem modo dicitur homo imago Dei. Et ideo ad designandam in homine imperfectionem imaginis, homo non solum dicitur imago, sed ad imaginem, per quod motus quidam tendentis in perfectionem designatur. Sed de filio Dei non potest dici quod sit ad imaginem, quia est perfecta patris imago. (I^a q. 35 a. 2 ad 3)

Obraz, který se hýbe k obrazu

- Za notoricky známým tvrzením, že jsme stvořeni k obrazu božímu se kupodivu skrývá nejen nečekaná čest ale také nedokonalost. Nebo spíše *motus quidam tendentis in perfectionem*
- K třetímu se musí říci, že obraz něčeho se v něčem shledává dvojmo. Jedním způsobem ve věci téže přirozenosti podle druhu: jako obraz krále se shledává v jeho synu. Jiným způsobem ve věci jiné přirozenosti: jako obraz krále se shledává. na desetníku. Prvním pak způsobem jest Syn obrazem Otce, kdežto druhým způsobem se člověk nazývá obrazem Boha. A proto na označení nedokonalosti obrazu v člověku, neříká se člověku jen obraz, nýbrž k obrazu, čímž je označen jakýsi pohyb tíhnoucího k dokonalosti. Ale o Synu se nemůže říci, že jest k obrazu, protože jest dokonalým obrazem Otce. (I^a q. 35 a. 2 ad 3)

Imago creationis, recreationis, similitudinis

- Podívejme se trochu na popis tohoto pohybu, na jeho princip, průběh a vrchol – *imago creationis, recreationis et similitudinis*
- Respondeo dicendum quod, cum homo secundum intellectualem naturam ad imaginem Dei esse dicatur, secundum hoc est maxime ad imaginem Dei, secundum quod intellectualis natura Deum maxime imitari potest. Imitatur autem intellectualis natura maxime Deum quantum ad hoc, quod Deus seipsum intelligit et amat. Unde imago Dei **tripliciter** potest considerari in homine. Uno quidem modo, secundum quod homo habet **aptitudinem naturalem ad intelligendum et amandum Deum**, et haec aptitudo consistit in ipsa natura mentis, quae est communis omnibus hominibus. Alio modo, secundum quod homo **actu vel habitu Deum cognoscit et amat, sed tamen imperfecte**, et haec est imago per conformitatem gratiae. Tertio modo, secundum quod homo **Deum actu cognoscit et amat perfecte**, et sic attenditur imago secundum similitudinem gloriae. Unde super illud Psalmi IV, *signatum est super nos lumen vultus tui, domine*, Glossa distinguit triplicem imaginem, scilicet creationis, recreationis et similitudinis. Prima ergo imago invenitur in omnibus hominibus; secunda in iustis tantum; tertia vero solum in beatis. (I^a q. 93 a. 4 co.)

Imago creationis, recreationis, similitudinis

- Podívejme se trochu na popis tohoto pohybu, na jeho princip, průběh a vrchol – *imago creationis, recreationis et similitudinis*
- Odpovídám: Musí se říci, že, ježto se člověk podle rozumové přirozenosti nazývá k obrazu Božímu, podle toho jest nejvíce k obrazu Božímu, podle čeho rozumová přirozenost může nejvíce Boha napodobiti. Avšak rozumová přirozenost nejvíce Boha napodobuje v tom, že Bůh sebe rozumí a miluje. Pročež obraz Boží se může v člověku viděti trojmo. A to jedním způsobem, pokud má člověk přirozenou schopnost k rozumění a milování Boha: a tato schopnost spočívá v samé přirozenosti mysli, jež je společná všem lidem. Jiným způsobem, pokud člověk v pohotovosti nebo v uskutečnění Boha poznává a miluje, avšak nedokonale: a to jest obraz skrze shodnost milostí. Třetím způsobem, pokud člověk Boha poznává a miluje v uskutečnění dokonale: a tak se běře obraz podle podobnosti slávy. Pročež k onomu Žalmu 4, "Označeno jest na nás světlo tváře tvé, Pane", Glossa rozlišuje trojí obraz, totiž stvoření, přetvoření a podobnosti. Tedy první obraz se shledává ve všech lidech, druhý toliko ve spravedlivých, třetí pak pouze v blažených. (I^a q. 93 a. 4 co.)